

Facultade de CC. Sociais e da Comunicación

Mais info na Web da Facultade

<http://www.csc.uvigo.es/>

(*)

(*)

Grao en Dirección e Xestión Pública

Materias

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P04G090V01901	Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos	1c	6
P04G090V01903	Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público	1c	6
P04G090V01904	Financiamento autonómico e local	1c	6
P04G090V01905	Institucións política-administrativas en perspectiva comparada	2c	6
P04G090V01906	Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo	1c	6
P04G090V01907	Participación política e sociedade civil	1c	6
P04G090V01909	Socioloxía do desenvolvemento local	1c	6
P04G090V01910	Técnicas de comunicación electoral e institucional	2c	6
P04G090V01911	Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local	1c	6
P04G090V01913	Goberno e administración electrónica	2c	6
P04G090V01914	Novas tecnoloxías aplicadas á xestión pública	2c	6
P04G090V01981	Prácticas externas: Prácticas en institucións, empresas e organizacións públicas	2c	12
P04G090V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos				
Materia	Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos			
Código	P04G090V01901			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Economía aplicada Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Pardellas de Blas, Xulio Xose			
Profesorado	Pardellas de Blas, Xulio Xose			
Correo-e	xulio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia orientada a que o alumno adquira coñecementos e técnicas que lle permitan avaliar políticas públicas, programas e proxectos públicos como requirimento necesario de toda intervención pública. A perspectiva da materia aglutina a dobre necesidade de avaliar tanto en termos de eficacia (consecución de obxectivos) como de eficiencia (consecución dos obxectivos ao mínimo coste posible).			

Competencias de titulación

Código	
A1	Entender o papel das administracións públicas no proceso de elaboración, implementación e avaliación das políticas públicas, así como a súa metodoloxía
A14	Coñecer os métodos de control de procesos de xestión administrativa
A15	Coñecer os principios básicos da consultoría interna en organizacións públicas e do Sector non Lucrativo
A19	Coñecer os métodos de avaliación do desempeño nas AAPP
B1	Capacidade para planificar, implantar, avaliar e analizar políticas públicas
B6	Aplicar os instrumentos para a interpretación, diagramización e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión
B7	Capacidade para utilizar técnicas de planificación, control, avaliación e auditoría da xestión pública
B9	Saber aplicar a metodoloxía da Análise de Políticas Públicas
B10	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
A1 Entender o papel das administracións públicas no proceso de elaboración, implementación e avaliación das políticas públicas, así como a súa metodoloxía	A1
A14 Coñecer os métodos de control de procesos de xestión administrativa	A14
A15 Coñecer os principios básicos da consultoría interna en organizacións públicas e do Sector non Lucrativo	A15
A19 Coñecer os métodos de avaliación do desempeño nas AAPP	A19
B1 Capacidade para planificar, implantar, avaliar e analizar políticas públicas	B1
B6 Aplicar os instrumentos para a interpretación, diagramización e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión	B6
B7 Capacidade para utilizar técnicas de planificación, control, avaliación e auditoría da xestión pública	B7
B9 Saber aplicar a metodoloxía da Análise de Políticas Públicas	B9
B10 Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	B10
B11 Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores	B11

Contidos

Tema	
Introducción histórica á lóxica da avaliación	1. Presentación da materia 2. Contexto de aparición

Aspectos teóricos e metodolóxicos da avaliación	1. Orixe da disciplina 2. Evolución e estado actual
Modelos de avaliación	1. Avaliación por obxectivos 2. Avaliación pluralista
Fases de avaliación	1. Deseño 2. Recollida e tratamento da información 3. Medición da información 4. Evolucións metodolóxicas posibles das avaliacións
Deseño metodolóxico de proxectos de avaliación	1. Requisitos previos ao deseño 2. Metodoloxía básica 3. Disfuncións a evitar
Monitorización e seguimento do proceso de avaliación.	1. Avaliación do esforzo 2. Avaliación da produtividade 3. Avaliación da calidade da atención.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	10	20	30
Traballos de aula	12	12	24
Sesión maxistral	25	50	75
Debates	3	6	9
Estudo de casos/análise de situacións	2	4	6
Probas de resposta curta	2	4	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou caso real coa finalidade de coñecer, interpretar, resolver, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticar e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercizos ou estudos de caso baixo as directrices e supervisión do profesor.
Sesión maxistral	Na sesión maxistral, levarase a cabo por parte do profesor a exposición de contidos da asignatura de avaliación de políticas, programas e proxectos incluídos no temario desta asignatura.
Debates	Trátase dunha charla aberta entre un grupo de estudantes, que se centrará en temas dos contidos da materia, na análise dun caso ou no resultado dun problema realizado previamente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Debates	Todas as actividades propostas conlevan a posibilidade de atención personalizada ademais da que se poida prestar nas titorías cuxo horario se concretará a principio de curso.
Estudo de casos/análises de situacións	Todas as actividades propostas conlevan a posibilidade de atención personalizada ademais da que se poida prestar nas titorías cuxo horario se concretará a principio de curso.
Traballos de aula	Todas as actividades propostas conlevan a posibilidade de atención personalizada ademais da que se poida prestar nas titorías cuxo horario se concretará a principio de curso.
Sesión maxistral	Todas as actividades propostas conlevan a posibilidade de atención personalizada ademais da que se poida prestar nas titorías cuxo horario se concretará a principio de curso.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Estudo de casos/análises de situacións	Avaliaránse as entregas en prazo da resolución de casos de xeito individual e/ou en grupo segundo se dispoña.	10%
Traballos de aula	Avaliarase a participación e a realización de traballos propostos na aula de xeito individual ou en grupo segundo se indique.	10%
Estudo de casos/análise de situacións	Trátase dunha proba a final de curso orientada á realización dos casos prácticos relacionados co contido impartido na asignatura.	40%
Probas de resposta curta	Trátase dunha proba a final de curso orientada á aplicación dos conceptos desenvolvido na asignatura.	40%

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Xavier Ballart, **¿Como evaluar programas y servicios públicos?**, MAP. 1992,

---

Bañón, R., **La evaluación de la acción de las políticas públicas.**, Díaz de Santos. Madrid 2003.,

---

Alvira, F., **Metodología de la evaluación de programas**, CIS, Madrid, 1991.,

---

Choen, E. e Franco, R., **Evaluación de proyectos sociales.**, Siglo veintiuno. México, 1992.,

---

Enrique José Varela Álvarez, **Dirección Pública Profesional. Lecturas para Xestionar a Era da Gobernanza**, EGAP,

---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Ciencia política III: Políticas públicas/P04G090V01204

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público				
Materia	Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público			
Código	P04G090V01903			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Dereito público Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Crespo Perez, Manuel Antonio			
Profesorado	Caruncho Michinel, Maria Cristina Crespo Perez, Manuel Antonio Lago Calvo, Francisco Jose			
Correo-e	mcrespo@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	En la disciplina de la presente asignatura, se desarrollara la evolucion en el Derecho Publico de la responsabilidad juridica ,penal y estudio etico del empleado publico.			

Competencias de titulación

Código	
A24	Comprender Estrutura, Organización e Funcionamento OOPP multinivel: UE, Administración Xeral Estado, CCAA, Xunta e Concellos
A26	Comprender marco legal das Institucións e a actividade que realizan no entorno multinivel
A62	Saber aplicar os sistemas, técnicas básicas e normativa do control interno-externo AAPP
B15	Compromiso e defensa dos valores democráticos
B16	Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración
B23	Capacidade de resolución de problemas
B24	Habilidades para relacións interpersoais e capacidade relacional
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e criticas
B28	Defensa da ética profesional
B29	Disposición para traballar en equipo

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Comprender Estrutura, Organización e Funcionamento OOPP multinivel: UE, Administración Xeral Estado, CCAA, Xunta e Concellos	A24
Comprender marco legal das Institucións e a actividade que realizan no entorno multinivel	A26
Saber aplicar os sistemas, técnicas básicas e normativa do control interno-externo AAPP	A62
Disposición para traballar en equipo	B29
Compromiso e defensa dos valores democráticos	B15
Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración	B16
Vocación de servizo público	B28
Defensa da ética profesional	B28
Capacidade de resolución de problemas	B23
Habilidades para relacións interpersoais e capacidade relacional	B24
Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e criticas	B25

Contidos

Tema	
Bloque 1: A ética profesional do empregado público.	1.- Moral e Ética 2.-¿Qué é a ética pública? 3.- O problema da corrupción : Enfoques, causas e consecuencias 4.- Proposta dunha ética integral: Do privado ó público
Bloque 2: Réxime disciplinario e responsabilidade administrativa do empregado público. Persoal funcionario e persoal laboral. Procedemento aplicable para exixir a responsabilidade.	1. Potestade disciplinaria e administración pública: principios 2. Principios do procedemento disciplinario 3. Faltas e sancións disciplinarias no EBEP 4. Procedemento administrativo disciplinario

Bloque 3: .Responsabilidade penal do empregado 1.- Introducción á responsabilidade do funcionario público no ámbito penal público. Tipos penais cualificados
 2.- Diferencias entre a responsabilidade penal e a responsabilidade disciplinaria dos funcionarios públicos.
 3.- Concepto penal de Administración pública.
 4.- Delitos contra a administración pública

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	30	0	30
Estudo de casos/análises de situacións	5	5	10
Presentacións/exposicións	5	30	35
Estudos/actividades previos	0	50	50
Titoría en grupo	9	5	14
Probas de resposta curta	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	5	5
Estudo de casos/análise de situacións	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Método expositivo. Lección maxistral dos contidos teóricos da materia
Estudo de casos/análises de situacións	Planteamento e resolución de supostos prácticos que o alumnado deberá desenvolver, dependendo da práctica concreta, tanto individual como colectivamente
Presentacións/exposicións	Presentación e exposición dos traballos desenvolvidos individualmente e/ou en grupo.
Estudos/actividades previos	Repaso e estudo das nocións introducidas nas clases teóricas, prácticas e seminarios. Lectura e recensión crítica de materiais propostos para a aprendizaxe, e para a contribución á realización do informe do grupo. Preparación dunha proba
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas suscitadas nas clases teóricas e prácticas e apoio na realización dos traballos en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Sesión maxistral Resolución de dúbidas que se lle presenten ao alumnado no proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de resposta curta	Examen con resposta curta sobre o temario da materia	60
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas e exercicios prácticos vinculados ao temario da materia	20
Estudo de casos/análise de situacións	Estudo, análise e debate de casos prácticos de carácter ético-xurídico na administración pública.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

LORENZO DE MEMBIELA, J.B., - **Régimen disciplinario de los funcionarios de carrera**, 2008,
 DE MALLOL GUARRO, F, **los recursos administrativos en el procedimiento administrativo**, 2000,
 GARCIA DE ENTERRIA, E, **LOS PRINCIPIOS DE LA NUEVA LEY DE EXPROPIACION FORZOSA: POTESTAD EXPROPIATORIA, GARANTIA PATRIMONIAL, RESPONSABILIDAD CIVIL DE LA ADMINISTRACION PUBLICA**, 1989,
 GAMERO CASADO, E, **APUNTES SOBRE LA MEDIACION COMO TECNICA PARA LA RESOLUCION DE CONFLICTOS EN EL EMPLEO PUBLICO**, 2006,
 FERNANDEZ RODRIGUEZ, TR, **LOS RECURSOS ADMINISTRATIVOS, DOCUMENTACION ADMINISTRATIVA**, 1990,
 MARTIN REBOLLO, L, **LEYES ADMINISTRATIVAS**, 2008,
 ARANZADI, **CODIGO PENAL**, 1995,
 MUÑOZ CONDE, **DERECHO PENAL ESPECIAL**, 2006,
 VIVVES ANTONIO, **DERECHO PENAL ESPECIAL**, 2006,

Diego bautista, Oscar, **La ética y la corrupción en la administración pública y la administración**, 2006,

Diego bautista, Oscar, **Ética para corruptos**, 2008,

García Mexía, Pablo, **La ética pública: Perspectivas actuales**, 2001,

---

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Ciencia política IV: Sistema político español e galego/P04G090V01205

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Financiamento autonómico e local				
Materia	Financiamento autonómico e local			
Código	P04G090V01904			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Dereito público especial			
Coordinador/a				
Profesorado	Constenla Vega, Javier			
Correo-e				
Web				
Descrición xeral	(*)El temario pretende responder a pregunta esencial de cómo se financian las administraciones autonómicas y locales y las características de cada uno de sus fuentes de ingresos. En definitiva, se trata de cuestiones de primer orden y de gran actualidad que atañen al ordenamiento financiero en su conjunto. A su vez, la materia correspondiente a este curso de "Financiación autonómica y local" se presenta estructurada en tres grandes bloques temáticos. El primero constituye una introducción al estudio de esta disciplina, abordando la cuestión del poder financiero en España. El segundo bloque analiza el sistema financiero de las Comunidades Autónomas. Finalmente el bloque tercero estudia el sistema financiero local.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Entender o papel das administracións públicas no proceso de elaboración, implementación e avaliación das políticas públicas, así como a súa metodoloxía
A24	Comprender Estrutura, Organización e Funcionamento OOPP multinivel: UE, Administración Xeral Estado, CCAA, Xunta e Concellos
A25	Comprender a planificación e a xestión administrativa dos recursos económico-financiero, así como a organización e xestión dos servizos públicos
A26	Comprender marco legal das Institucións e a actividade que realizan no entorno multinivel
A35	Coñecer o réxime xurídico financeiro das Administracións Públicas
A36	Coñecer o financiamento das Administracións Públicas Territoriais: Unión Europea, Estado, CC.AA e Entes Locais
A41	Comprender o funcionamento económico do Sector Público: ingresos e gastos
A42	Comprender os instrumentos de financiamento do Sector Público: tributos estatais, autonómicos e locais
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
A80	Comprender a estrutura, organización e funcionamento das AAPP multinivel
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
B15	Compromiso e defensa dos valores democráticos
B16	Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración
B23	Capacidade de resolución de problemas
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas
B26	Compromiso cos Dereitos humanos, a igualdade, a xustiza e o desenvolvemento sustentable
B28	Defensa da ética profesional
B29	Disposición para traballar en equipo

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
(*)Entender el papel de las AAPP en el proceso de elaboración, implementación y evaluación de las políticas públicas, así como su metodología	
(*)Comprender Estructura, Organización y Funcionamiento OOPP multinivel: UE, Administración General Estado, CCAA, Xunta y Ayuntamientos	A24
(*)Comprender la planificación y la gestión administrativa de los recursos económico-financiero, así como la organización y gestión de los servicios públicos	A25
(*)Comprender marco legal de las Instituciones y la actividad que realizan en el entorno multinivel	A26
(*)Conocer el régimen jurídico financiero de las Administraciones Públicas	A35
(*)Conocer la financiación de las Administraciones Públicas Territoriales: Unión Europea, Estado, CC.AA y Entes Locales	A36
(*)Comprender el funcionamiento económico del Sector Público: ingresos y gastos	A41

(*)Comprender los instrumentos de financiación del Sector Público: tributos estatales, autonómicos A42 y locales

(*)Saber emitir reflexiones, juicios e ideas sobre aspectos relativos al ámbito político-administrativo, económico, social y jurídico	A70	
(*)Comprender la estructura, organización y funcionamiento de las AAPP multinivel	A80	
(*)Capacidad de aprendizaje autónomo para emprender estudios posteriores		B11
(*)Compromiso y defensa de los valores democráticos		B15
(*)Compromiso con la eficacia y eficiencia del trabajo de la administración		B16
(*)Capacidad de resolución de problemas		B23
(*)Capacidad de razonamiento crítico y aceptación de ideas y críticas		B25
(*)Compromiso con los Derechos humanos, la igualdad, la justicia y el desarrollo sostenible		B26
(*)Defensa de la ética profesional		B28
(*)Disposición para trabajar en equipo		B29

Contidos

Tema

Financiamento das CC.AA. de réxime común	1.- Ámbito legal 2.- Contido, fontes, poder financeiro 3.- Aplicación do Dereito Financeiro 4.- Ingresos e gastos públicos 5.- Tributos estatais cedidos 6.- Tributos autonómicos
Financiamento das CC. AA. de réxime de Concerto ou Convenio	1.- Ámbito legal 2.- Contido, fontes, poder financeiro, 3.- Aplicación do Dereito Financeiro 4.- Ingresos e gastos públicos 5.- Tributos propios 6.- Tributos concertados
Financiamento das HH.LL	1.- Ámbito legal 2.- Contido, fontes, poder financeiro, 3.- Aplicación do Dereito Financeiro 4.- Ingresos e gastos públicos 5.- Tributos propios 6.- Gasto local
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)
(*)	(*)

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	31	0	31
Outros	31.5	47.25	78.75
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1.5	30	31.5
Probas de resposta curta	1	6.75	7.75

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	(*)Las actividades introductorias agrupadas bajo el epígrafe Actividades Introductorias persiguen dos objetivos: ☐ Por un lado se recogen aquellas actividades encaminadas a tomar contacto y a reunir información sobre el alumnado: o Detectar los conocimientos previos del alumnado para reconocer las posibles dificultades de seguimiento y corregir los planteamientos erróneos o Descubrir intereses y motivaciones del alumnado ☐ Por otro, se recogen actividades que presentan la asignatura al alumnado con el fin de: o Transmitir los objetivos que se persiguen o Detallar los contenidos que se trabajarán o Explicar la metodología que se utilizará en la asignatura o Enumerar y aclarar los criterios de evaluación
Sesión magistral	(*)En las sesiones magistrales se desarrollarán y explicarán, utilizando la técnica adecuada, los contenidos del programa. Su objetivo es la comprensión por el alumno de dichos contenidos. En estas sesiones presenciales es preceptivo e ineludible que los alumnos asistan habiendo trabajado previamente el tema y los materiales que se indicarán por el docente. Es imprescindible la corresponsabilidad del alumnado.
Outros	(*)Distintas actividades enfocadas al trabajo sobre un tema específico, que permiten ahondar o complementar los contenidos de la materia. Y en las que el alumno -ya sea de manera individual o en grupo-: hace una exposición oral y/o presentación escrita sobre un tema propuesto, resuelve casos prácticos aplicando e interpretando el Derecho Financiero y Tributario, elabora informes jurídicos, etc.

Atención personalizada

Metodologías	Descripción
Sesión magistral	
Outros	

Avaliación

	Descripción	Cualificación
Outros	(*) En las clases prácticas presenciales se propondrá al alumnado la realización de distintas actividades: casos prácticos, exposición oral de un tema, presentación escrita de un trabajo, etc. Estas actividades sólo serán evaluadas para los alumnos que se sometan a evaluación continua. Además, se valorará especialmente la participación activa del alumno, tanto en las clases magistrales como en dichas "clases prácticas".	30
Pruebas de respuesta larga, de desenvolvimiento	(*)Prueba final que consta de dos partes: una práctica escrita (en la que el alumno tendrá que demostrar la adquisición de las competencias esenciales de la materia) y una teórica escrita (en la que se formularán distintas preguntas sobre el temario de la materia). Para los alumnos que se sometan al sistema de evaluación continua, esta prueba representará el 60% de su nota final. Para los alumnos que NO se sometan al sistema de evaluación continua, o queden excluidos del mismo, su calificación estará integrada por el 60% de la calificación obtenida en el examen teórico oral y el 40% de la calificación obtenida en el examen práctico escrito, siendo este último diferente al que realicen los alumnos de evaluación continua.	60
Pruebas de respuesta corta	(*)En las clases prácticas presenciales se realizarán pruebas de respuesta corta exclusivamente a los alumnos que se sometan al sistema de evaluación continua.	10

Outros comentarios sobre la Evaluación

Bibliografía. Fuentes de información

FERREIRO LAPATZA, J.J y otros, **Curso de Derecho Tributario**, última edición,
Pita Grandal, A.Mª. (Coordinadora), **Textos y casos prácticos de Derecho Financiero y Tributario II**, 2001,
Pérez Royo, F, **Derecho Financiero y Tributario.**, 2011,
Martín Queralt, Lozano Serrano, Tejerizo López, Casado Ollero, **Curso de Derecho financiero y tributario**, 2011,
Thomson-Aranzadi, Civitas, McGraw-Hill, **Textos Legales de la Parte General del Derecho Financiero y Tributario**, 2011,

---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Dereito administrativo I/P04G090V01101

Dereito administrativo II/P04G090V01302

Dereito financeiro e tributario/P04G090V01304

Xestión tributaria/P04G090V01505

Técnicas de xestión orzamentaria/P04G090V01605

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Institucións política-administrativas en perspectiva comparada				
Materia	Institucións política-administrativas en perspectiva comparada			
Código	P04G090V01905			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Cancela Outeda, Celso			
Profesorado	Cancela Outeda, Celso			
Correo-e	ccancela@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia pretende que o estudante preste atención aos diferentes contextos (internacional, europeo, estatal, etc.) á hora de comprender o funcionamento das institucións político-administrativas e realizar proposta de reforma ou mellora administrativa.			

Competencias de titulación

Código	
A10	Coñecer os procesos de modernización e cambio das administracións públicas
A29	Comprender o comportamento dos actores político-administrativos
A44	Comprender as relacións de poder intergubernamentais
A69	Capacidade para compartir información e transmitila ante diferentes públicos
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
A71	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
A75	Comprender o funcionamento das democracias contemporáneas e as súas "culturas políticas"
A81	Comprender a estrutura e o funcionamento dos sistemas políticos
A82	Comprender a estrutura e funcionamento das Institucións Políticas
B10	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
B15	Compromiso e defensa dos valores democráticos
B29	Disposición para traballar en equipo

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Comprender o comportamento dos actores político-administrativos	A29
Comprender as relacións de poder intergubernamentais	A44
Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	A70
Capacidade para compartir información e transmitila ante diferentes públicos	A69
Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores	A71
Coñecer os procesos de modernización e cambio das administracións públicas	A10
Comprender o funcionamento das democracias contemporáneas e as súas "culturas políticas"	A75
Comprender a estrutura e o funcionamento dos sistemas políticos	A81
Comprender a estrutura e funcionamento das Institucións Políticas	A82
Disposición para traballar en equipo	B29
Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	B10
Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores	B11
Compromiso e defensa dos valores democráticos	B15

Contidos

Tema	
1. O método comparativo.	a) Presentación xeral no contexto metodolóxico das ciencias sociais b) Que é? Características. c) Diversas fórmulas de comparación

2. Desenvolvemento histórico dos sistemas político-administrativos	a) Trazos históricos b) Modelos administrativos. Notas xerais 1. Napoleónico 2. Prusiano 3. Anglosaxón 4. Escandinavo.
3. O sistema político-administrativo de Francia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
4. O sistema político-administrativo de Italia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
5. O sistema político-administrativo de Portugal	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
6. O sistema político-administrativo de Alemania	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
7. O sistema político-administrativo de Suecia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
8. O sistema político-administrativo de Reino Unido	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
9. O sistema político-administrativo de Estados Unidos	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
10. O sistema político-administrativo da Unión Europea	a) Referencia ás institucións da UE b) A función pública europea c) Outros

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	25	0	25
Traballos de aula	20	40	60
Presentacións/exposicións	11.5	25.415	36.915
Estudo de casos/análise de situacións	2	0	2
Outras	1	25	26

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Traballos de aula	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudos de caso

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición

Sesión maxistral	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas.
Traballos de aula	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas.
Presentacións/exposicións	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas.
Probos	Descrición
Estudo de casos/análise de situacións	
Outras	

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral		0
	Avalíase a participación activa por parte do estudante, mediante a formulación de preguntas e opinións	
Traballos de aula		10
	Avalíase a asistencia e participación activa do estudante	
Estudo de casos/análise de situacións	Elaboración dun estudo de caso sobre un sistema político-administrativo a determinar	40
Outras	Realización dunha proba oral sobre os contidos da materia	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os contidos da materia requiren o manexo por parte do estudante de material bibliográfico, bases de datos, consultas webs, etc., principalmente, en inglés e francés.

NOTA IMPORTANTE:

Os/as alumnos/as que non poidan asistir ás clases presenciais por motivos xustificadas (laborais, familiares e/ou situación de dependencia), previo acordo co profesor da materia e o Coordinador do Grao, podrán acollerse ao inicio do semestre ás formulas alternativas de avaliación continua semipresencial, consistentes en:

- a) a realización de actividades e exercicios a través da plataforma TEMA,
- b) a presenza activa nas tutorías marcadas polo profesor,
- e c) a realización dunha proba final obxectiva de valoración da aprendizaxe e adquisición das competencias da materia.

Bibliografía. Fontes de información

ALCÁNTARA, M., **Sistemas políticos de la Unión Europea**, Tirant lo Blanch,
 BALLART, X.-RAMÍO, C., **Ciencia de la Administración**, Tirant lo blanch,
 BAENA DEL ALCÁZAR, M., **Curso de Ciencia de la Administración**, Tecnos,
 OLMEDA, J. A. y PARRADO, S., **Ciencia de la Administración. Los sistemas administrativos**, UNED,
 PARRADO DÍEZ, S., **Sistemas Administrativos Comparados**, Tecnos-UPF,
 VARELA ALVÁREZ, E.J., **Las administraciones públicas contemporáneas en España**, Tórculo,

Os contidos da materia requiren o manexo por parte do estudante de material bibliográfico, bases de datos, consultas webs, etc., principalmente, en inglés e francés. Este material será facilitado polo docente na aula ou por medio de FAITIC.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Ciencia política I: Introducción á ciencia política/P04G090V01105
 Ciencia política II: Fundamentos de ciencia da administración/P04G090V01104
 Xestión pública e organización de servizos públicos/P04G090V01404
 Política e economía da Unión Europea/P04G090V01301

Outros comentarios

Os contidos e a temática da materia requiren ineludiblemente o manexo de bibliografía en inglés, francés e portugués.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo**

Materia	Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo			
Código	P04G090V01906			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Briones Gamarra, Oscar			
Profesorado	Briones Gamarra, Oscar			
Correo-e	oscarbriones@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Introducir ao alumno nos procesos de calidade e mellora continua no ámbito das Administracións públicas e o sector non lucrativo.			

Competencias de titulación

Código	
A6	Coñecer os instrumentos para a interpretación, diagramización e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión
A8	Coñecer o deseño, organización e provisión de servizos administrativos
A10	Coñecer os procesos de modernización e cambio das administracións públicas
A13	Coñecer os elementos básicos do cambio organizativo e os métodos de auditoría operativa de xestión
A20	Coñecer os elementos básicos de xestión por competencias nas AAPP
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
B4	Saber aplicar técnicas de control de calidade nas AAPP
B6	Aplicar os instrumentos para a interpretación, diagramización e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
B13	Capacidade para planificar procesos de implementación e provisión de servizos
B16	Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración
B17	Compromiso coa innovación e creatividade, e motivación pola calidade
B19	Capacidade de iniciativa e de delegación
B22	Capacidade de persuasión e de comunicación oral e escrita en linguas vernáculos
B23	Capacidade de resolución de problemas
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas
B27	Vocación de servizo público

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer os instrumentos para a interpretación, diagramación e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión	A6
Coñecer o deseño, organización e provisión de servizos administrativos	A8
Coñecer os procesos de modernización e cambio das administracións públicas	A10
Coñecer os elementos básicos do cambio organizativo e os métodos de auditoría operativa de xestión	A13
Coñecer os elementos básicos de xestión por competencias nas AAPP	A20
Saber aplicar técnicas de control de calidade nas AAPP	B4
Aplicar os instrumentos para a interpretación, diagramización e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión	B6
Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	A70
Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores	B11
Capacidade para planificar procesos de implementación e provisión de servizos	B13
Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración	B16

Compromiso coa innovación e creatividade, e motivación pola calidade	B17
Capacidade de iniciativa e de delegación	B19
Capacidade de lideranza e de adaptación aos cambios internos e externos	B22
Capacidade de resolución de problemas	B23
Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas	B25
Vocación de servizo público	B27

Contidos

Tema	
1. O entorno da calidade nas administracións públicas	Semana1. A orixe histórica da calidade Semana2. A calidade na xestión pública actual
2. Algunhas ferramentas clave	Semana 3. A detección de expectativas dos usuarios. Semana 4. A xestión por indicadores
3. Modelos consolidados: Cartas de Servizo	Semana 5. Orixe e estrutura principal Semana 6. Elaboración, negociación e publicación
4. Modelos consolidados: Modelos de autoevaluación	Semana 7. Modelos de Autoevaluación con especial referencia ao Modelo EFQM Semana 8. Modelo EVAM
5. Modelos consolidados	Semana 9. A normalización: normas ISO e o modelo CAF
6. O aproveitamento da innovación como mellora continua	Semana 10. A xestión do talento Semana 11. Sistematización de procesos de aproveitamento da innovación
7. Ferramentas para a calidade	Semana 12. Experiencias próximas de innovación aplicada ás AA.PP. Semana 13. Ferramentas de percepción Semana 14. Ferramentas de xestión
8. A institucionalización da calidade	Semana 15. Os principais organismos e normativas para a institucionalización da calidade Semana 16. Revisión integral da calidade no momento actual: as experiencias punteiras en materia de calidade.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	6	12	18
Resolución de problemas e/ou exercicios	6	9	15
Sesión maxistral	35	70	105
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	2	4
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	4	6
Probas de tipo test	1	2	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Exposición e explicación de casos relacionados cos tópicos do temario nos que se pon de manifesto a aplicación de metodoloxías de Mellora Contínua e Control de Calidade nas Administracións Públicas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Exercicios de aplicación de Metodoloxías de Control de Calidade e Mellora continua nas Administracións Públicas e no Sector non lucrativo.
Sesión maxistral	Exposición a cargo do profesor das principais teorías no ámbito da calidade e a mellora continua.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	O alumnado recibirá atención personalizada tanto para a resolución de exercicios como para o estudo e análise de casos. A atención personalizada facilitarase tanto no ámbito da aula durante a resolución dos exercicios, como no tempo de tutorías. Asímesmo poderán formularse as dúbidas que se teñan por correo electrónico ao profesor.

Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado recibirá atención personalizada tanto para a resolución de exercicios como para o estudo e análise de casos. A atención personalizada facilitarase tanto no ámbito da aula durante a resolución dos exercicios, como no tempo de titorías. Asímesmo poderán formularse as dúbidas que se teñan por correo electrónico ao profesor.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Estudo de casos/análises de situacións		25
	Resolución de casos prácticos e actividades propostas en clase.	
Sesión maxistral	Asistencia e participación activa nas sesións da aula.	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas de aplicación de Metodos de Mellora Contínua.	25
	Exercizos sobre lecturas ou materiais audiovisuais propostos en clase.	
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Exercicio con preguntas de resposta de desenvolvemento	20
Probas de tipo test	Proba tipo test que incluírá pequenos casos prácticos sobre aspectos conceptuais da materia.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

"NOTA IMPORTANTE: Os/as alumnos/as que non poidan asistir ás clases presenciais por motivos xustificadas (laborais, familiares e/ou situación de dependencia), deberán poñerse en contacto co profesor para marcar, de ser aceptado, un sistema complementario de avaliación, que en todo caso pasará por unha proba de avaliación final, independentemente das actividades formativas complementarias que se poidan acordar.

Como se observa na decalaxe da avaliación o curso orientase maioritariamente á formación continua polo que haberá probas con repercusión na avaliación final durante todo o curso. Non obstante haberá un exame final no que se resolverán tanto cuestións de desenvolvemento como tipo test.

Bibliografía. Fontes de información

BADÍA GIMÉNEZ, A. y BELLIDO, S., **Técnicas de gestión de la calidad.**, Ed. Tecnos): , Madrid (1999.,
 BADÍA GIMÉNEZ, A., **Calidad: modelo ISO 9001 versión 2000.**, Ed. Deusto, Bilbao. (2002);,
 CUATRECASAS, L., **Gestión integral de la calidad. Implantación, control y certificación.**, : Ed. Gestión (1999),
 EVANS, J. y LINDSAY, W., **Administración y control de calidad.**, Ed International Thompson Editores, (2000);,
 ISHIKAWA, K., **Introducción al control de calidad.**, Ed. Díaz de Santos, Madrid. (1994);,
 LLORENS MONTES, F. J. y FUENTES FUENTES, M., **Calidad total. Fundamentos e implantación.**, Ed. Pirámide, Madrid. (2000),
 PFEIFER, T. y TORRES, F, **Manual de gestión e ingeniería de la calidad.**, Ed. Mira Editores (1999),
 RUIZ-CANELA LÓPEZ J.L., **La gestión por calidad total en la empresa moderna**, Ed. RaMa, 2003,
 VILAR BARRIO, J. F., **Cómo implantar y gestionar la calidad total**, Ed. Fundación Confemetal, Madrid. (1997),

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Participación política e sociedade civil				
Materia	Participación política e sociedade civil			
Código	P04G090V01907			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Lopez Mira, Alvaro Xose			
Profesorado	Lopez Mira, Alvaro Xose			
Correo-e	almira@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
A71	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
A75	Comprender o funcionamento das democracias contemporáneas e as súas "culturas políticas"
A81	Comprender a estrutura e o funcionamento dos sistemas políticos
B15	Compromiso e defensa dos valores democráticos
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas
B26	Compromiso cos Dereitos humanos, a igualdade, a xustiza e o desenvolvemento sustentable
B27	Vocación de servizo público

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Comprender o funcionamento das democracias contemporáneas e as súas "culturas políticas"	A75
Comprender a estrutura e o funcionamento dos sistemas políticos	A81
Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	A70
Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores	A71
Compromiso e defensa dos valores democráticos	B15
Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas	B25
Compromiso cos Dereitos humanos, a igualdade, a xustiza e o desenvolvemento sustentable	B26
Vocación de servizo público	B27

Contidos

Tema	
I. Participación política: concepto e tipoloxía.	I.- PARTICIPACIÓN POLÍTICA TEMA I.- Democracia e eleccións. 1.A democracia como sistema político. 2.Breve historia das eleccións: do mandato imperativo ao sufraxio universal. 3.- Funcións clásicas das eleccións e crise da democracia representativa. 4.Os medios de comunicación de masas e os sistemas democráticos. As tendencias cara á americanización dos sistemas políticos. 5.Democracia representativa e democracia directa.

II. Actores da participación política.

II.- PRINCIPAIS ACTORES DA PARTICIPACIÓN POLÍTICA: PARTIDOS E SISTEMAS DE PARTIDOS

TEMA II.- Os partidos políticos.

1.A orixe dos partidos políticos. 2.Breve historia dos partidos. 3.Concepto, funcións e tipoloxía. 4.Estatuto xurídico. 5.Estructura, organización e goberno dos partidos. 6.O financiamento dos partidos.

TEMA III.- Sistemas de partidos.

1.Definición. 2.Clasificacións.

TEMA IV.- Partidos políticos e sistemas de partidos no Estado español.

1.Estatuto xurídico e financiamento. 2.Descripción e evolución dos principais partidos. 3.Sistemas e subsistemas de partidos.

III. Eleccións e sistemas electorais. A intervención da sociedade civil

III.- ELECCIÓNS E SISTEMAS ELECTORAIS. A INTERVENCIÓN DA SOCIEDADE CIVIL

TEMA V.- O sistema electoral e os seus elementos.

1.Noción e elementos do sistema electoral. Aspectos sociolóxicos. 2.Electores e elixibles. 3.O distrito ou circunscrición electoral. 4.A fórmula electoral. 5.A barreira electoral. 6.A modalidade de voto. Formas de emisión do voto. 5.O proceso electoral e a súa organización.

TEMA VI.- Tipoloxía dos sistemas electorais.

1.Sistemas maioritarios, proporcionais e mixtos. 2.Representatividade, gobernabilidade e lexitimidade. 3.Sistemas electorais e sistemas de partido.

TEMA VII.- Os sistemas electorais españois.

1.Eleccións xerais. 2.Eleccións autonómicas. Especial referencia a Galicia. 3.Eleccións locais. 4.Eleccións europeas.

TEMA VIII.- Sistemas electorais maioritarios.

1.O sistema electoral británico. 2.O sistema electoral estadounidense. 3.O sistema electoral canadense. 4.O sistema electoral francés.

TEMA IX.- Sistemas electorais proporcionais e mixtos.

1.O sistema electoral alemán. 2. O sistema electoral portugués. 3.O sistema electoral italiano. 4.O sistema electoral irlandés. 5.O sistema electoral suízo. 6.Os sistemas electorais escandinavos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	15	0	15
Presentacións/exposicións	10	50	60
Sesión maxistral	25	0	25
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1	49	50

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudo de caso
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto do estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Nas horas de tutoría asignadas e tamén nas actividades docentes
Sesión maxistral	Nas horas de tutoría asignadas e tamén nas actividades docentes
Presentacións/exposicións	Nas horas de tutoría asignadas e tamén nas actividades docentes

Probas	Descrición
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	Rexerán os mesmos criterios de avaliación da sesión maxistral	Ata 15
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudo de caso	Ata 30
Sesión maxistral	Valorarase a asistencia proactiva (penalizándose a negativa), a capacidade de atención e asimilación conceptual, a actitude persoal e a participación coherente no seguimento do programa	Ata 15
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Valorarase a capacidade de expresión escrita, a capacidade de síntese conceptual e a capacidade de relación entre ámbitos temáticos do programa	Ata 40

Outros comentarios sobre a Avaliación

Este modelo de avaliación e as súas metodoloxías serán aplicables para os estudantes que escollan a opción de presencialidade. Quen, xustificadamente, opte pola modalidade de semipresencialidade, avaliarase en función da proba de desenvolvemento e a realización de traballos fóra da aula e/ou de probas obxectivas efectuadas virtualmente a través da plataforma. Os casos particulares distintos destes dous supostos, deberán tratarse co profesor da materia para poder acomodar a avaliación ás necesidades do estudante.

Os criterios de avaliación serán idénticos para as dúas probas do curso

Bibliografía. Fontes de información

BOSCH, A. y VALLÉS, J.M., **Sistemas electorales y gobierno representativo**, Alianza,
DEL CASTILLO, P., **Comportamiento político y electoral**, CIS,
COLOMER, J.M., **Cómo votamos**, Gedisa,
CAMINAL, C., **Manual de Ciencia Política**, Tecnos,
MARTÍNEZ SOSPEDRA, M., **Introducción a los partidos políticos**, Ariel,
COTARELO, R., **Los partidos políticos**, Sistema,
LÓPEZ MIRA, ÁLVARO X., **Sistema político español e galego**, Andavira,
VARIOS, **Partidos políticos. Viejos conceptos y nuevos retos**, Trotta,
DALTON, RUSSELL J., **Citizen Politics: public opinion and political parties in advanced industrial democracies**, Seven Bridges Press,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Ciencia política I: Introducción á ciencia política/P04G090V01105
Ciencia política II: Fundamentos de ciencia da administración/P04G090V01104
Ciencia política IV: Sistema político español e galego/P04G090V01205

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Socioloxía do desenvolvemento local				
Materia	Socioloxía do desenvolvemento local			
Código	P04G090V01909			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Torres Outon, Sara Maria			
Profesorado	Porto Porto, Benjamin Torres Outon, Sara Maria			
Correo-e				
Web	http://webs.uvigo.es/migonlou			
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A29	Comprender o comportamento dos actores político-administrativos
A30	Coñecer e diferenciar o conxunto de entes públicos e privados que traballan en rede coas AAPP
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
A71	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
B21	Compromiso social e asertividade
B23	Capacidade de resolución de problemas
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas
B29	Disposición para traballar en equipo

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
14. Coñecer e dominar a metodoloxía das Ciencias Sociais e Técnicas de Investigación Social	A30
7. Comprender o comportamento dos actores político-administrativos	A29
25. Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ó ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico	A70
26. Capacidade de aprendizaxe autónomo para emprender estudos posteriores	A71
27. Disposición para traballar en equipa	B29
32. Compromiso social e asertividade	B21
34. Capacidade de resolución de problemas	B23
36. Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas	B25

Contidos

Tema	
Tema 1: Estado da cuestión:	1.1. A urxencia do suxeito local1.2. O significado do Desenvolvemento local: definición
Tema 2: Desenvolvemento local e cambio social	2.1. Teorías de cambio social 2.2. Desenvolvemento e Comunicación
Tema 3: Empregos xerados no campo do Desenvolvemento Local	3.1. As axencias de desenvolvemento local. 3.2. As fundacións comarcais 3.3. Autoemprego: experto, consultor, técnico, xestor
Tema 4: Recursos e diagnose do desenvolvemento local:	4.1. Medio Físico: recursos físicos e infraestruturas.4.2. Recursos socioeconómicos: recursos humanos, actividade económica e mercado de traballo 4.3. Equipamentos: servizos básicos e aspectos socioculturais4.4. Metodoloxías de análises: diagnose e implementación da acción
Tema 5: Axentes de desenvolvemento local:	5.1. As autoridades locais 5.2. Os organismos públicos supramunicipais. 5.3. Outros axentes para o desenvolvemento local: a crecente importancia da cidadanía.
Tema 6: Programas actuais de Desenvolvemento Local:	6.1. Participación en programas de Desenvolvemento Local da UE. 6.2. Procedimento e desenvolvemento dos programas: caso práctico.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	0	3
Sesión maxistral	24	0	24
Seminarios	10	20	30
Traballos de aula	10	10	20
Probas de resposta curta	2	8	10
Informes/memorias de prácticas	1	2	3
Traballos e proxectos	10	50	60

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Achegamento ás teorías de desenvolvemento local e principais conceptos
Sesión maxistral	Exposición dos temas centrais do desenvolvemento local así como metodoloxías de análise. Aproximación ós principais recursos, interpretación de datos e aplicación do coñecemento e redacción de informes
Seminarios	Traballo grupal sobre aspectos actuais do desenvolvemento local.
Traballos de aula	Realización de traballos no aula baixo as indicacións do docente. Actividades *grupales.

Atención personalizada	
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Realización dun traballo sobre un territorio. Realizarase unha análise de recursos. Farase fincapé na interpretación da información (documental, datos e fontes de elaboración propia) e na proposta dunha acción viable para ese territorio.	30
Probas de resposta curta	Comprensión e asimilación de contidos básicos.	30
Informes/memorias de prácticas	Selección, lectura, análise e reflexión a partir dun texto. Valorarase a achega persoal que deberá ser argumentada e coherente.	10
Traballos e proxectos	Realización dun traballo sobre un territorio. Realizarase unha análise de recursos. Farase fincapé na interpretación da información (documental, datos e fontes de elaboración propia) e na proposta dunha acción viable para ese territorio.	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua a través da participación activa do alumno nas clases, seminarios e a resolución das actividades programada (30% da nota final).

Lectura crítica dun artigo relacionado coa materia (10% da nota final).

Avaliación da adquisición de competencias a través do seguimento do traballo individual do alumno e a súa contribución á realización e presentación dun informe de investigación grupal (Proxecto: 30% da nota final)

Co encargo de cada traballo de avaliación entregaranse directrices claras sobre a súa realización, insistindo na penalización do incumplimento de normas (contido, extensión), entregas fóra de prazo e plagio.

Proba de avaliación escrita de contidos básicos da materia (30% da nota final)

Bibliografía. Fontes de información

AMITAI y ETZIONI, E (1995): *Los cambios sociales*. Fondo de cultura económica, México.

BOUZADA, XAN (1999): *O desenvolvemento comunitario local*. Editorial Galaxia.

(2004): *Cultura e participación: actas do III Encontro da Cultura e Concellos* celebrados os días 30 novembro e 1 de decembro de 2001, Consello da Cultura Galega

FRAGO, E. E OUTROS (1992): *Autoempleo en el desarrollo local* . Editorial Popular

GREENWOOD, DAPHNE T.(2010): *Local economic development in the 21st century : quality of life and sustainability*, M.E. Sharpe, cop

NOGUERA TUR, JOAN E OUTROS (2009): *Gestión y promoción del desarrollo local*, Ed: Universidad de Valencia

(2001): *Mellora das estruturas productivas do sector primario na comarca de Monterrei*, Universidade de Vigo

(2002) *Estratexias turísticas urbanas*, Asociación Galega Ciencia Rexional

PÉREZ RAMÍREZ, B. E CARRILLO, E. (2001): *Desarrollo Local: manual de uso*. ESIC

PIOTR SZTOMPLKA (1995): *Sociología del cambio social*, Alianza Editorial

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ, F. (1999): *Manual de Desarrollo Local*. Trea editorial. Gijón.

SASSEN, SAKIA (2007): *Una sociología de la globalización*, Katz editores, Buenos Aires.

UNIVERSIDAD DE VALLADOLID (2000): *Ventajas urbanas y competitividad entre ciudades*, Secretariado de Publicaciones e Intercambio Editorial, Universidad,

VARIOS AUTORES (2003): *Ciudades posibles*. Escuela Contemporánea de Humanidades, ediciones lenguas de trapo, Madrid

---

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Técnicas de comunicación electoral e institucional				
Materia	Técnicas de comunicación electoral e institucional			
Código	P04G090V01910			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				
Competencias de titulación				
Código				
Competencias de materia				
Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Contidos				
Tema				
Planificación				
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais	
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.				
Metodoloxía docente				
	Descrición			
Atención personalizada				
Avaliación				
	Descrición	Cualificación		
Outros comentarios sobre a Avaliación				
Bibliografía. Fontes de información				
Recomendacións				

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local**

Materia	Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local			
Código	P04G090V01911			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Economía aplicada Organización de empresas e márketing			
Coordinador/a	Figueroa Dorrego, Pedro Pardellas de Blas, Xulio Xose			
Profesorado	Figueroa Dorrego, Pedro Pardellas de Blas, Xulio Xose			
Correo-e	xulio@uvigo.es figueroa@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	(*)Proporcionar al alumno/a los conocimientos, actitudes y habilidades para poder actuar como agente dinamizador y de desarrollo de la mejora competitiva de las organizaciones públicas y privadas en un marco globalizado que, sobre la base de los recursos endógenos del territorio, contribuya a un desarrollo local sostenible y que posibilite la creación de riqueza, en general, y la mejora de las condiciones de vida y de trabajo en un área determinada, en particular, con especial referencia a la Euro-Región Galicia y Norte de Portugal.			

Competencias de titulación

Código	
A2	Coñecer procesos de obtención, elaboración, análise e interpretación de datos para a toma de decisións
A21	Coñecer técnicas cuantitativas e cualitativas aplicadas á avaliación de programas e proxectos públicos e do sector non lucrativo
A25	Comprender a planificación e a xestión administrativa dos recursos económico-financeiro, así como a organización e xestión dos servizos públicos
A27	Coñecer métodos, modelos e técnicas de datos cualitativos e cuantitativos (estadísticos)
A32	Coñecer os métodos de xestión da información das AAPP
A36	Coñecer o financiamento das Administracións Públicas Territoriais: Unión Europea, Estado, CC.AA e Entes Locais
A52	Operar con datos cualitativos e cuantitativos para procesos de xestión e dirección pública
A55	Capacidade para xerir a información e documentación administrativa
A63	Saber aplicar métodos, modelos e técnicas de datos cualitativos e cuantitativos (estadísticos)
A70	Saber emitir reflexións, xuízos e ideas sobre aspectos relativos ao ámbito político-administrativo, económico, social e xurídico
A71	Capacidade de aprendizaxe autónoma para emprender estudos posteriores
B18	Capacidade de perseveranza
B23	Capacidade de resolución de problemas
B24	Habilidades para relacións interpersoais e capacidade relacional
B25	Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas
B29	Disposición para traballar en equipo

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
proceso de planificación e xestión estratéxica	A25
ferramentas de análises dafo ferramentas de planificación estratéxica	A27
análise estratéxica de sectores e sistemas empresariais análises de recursos endóxeos para o desenvolvemento local	A2
políticas públicas de apoio ao desenvolvemento endógeno, con especial atención ao sistema empresarial	A36
ferramentas para a identificación de factores clave nos procesos de planificación estratéxica	A21
fontes de información territoriais e empresariais: estrutura, contido e aplicabilidade	A32
métodos para a elaboración de informes	A52
criterios para o desenvolvemento de bases de datos de información cuantitativa e cualitativa	A55

folia de cálculo avanzada	A63
aplicación de ferramentas de diagnóstico estratéxico	A70
organización do plan de traballo. Ferramentas para a planificación e xestión de proxectos	A71
traballo en equipo na realización dun proxecto "tipo"	B18 B23 B24 B25 B29

Contidos

Tema	
1. Territorio e recursos endóxeos	1.1 Recursos exógenos e desenvolvemento local: o paradigma do desenvolvemento endógeno e a caracterización dos recursos dun territorio 1.2 Territorio e iniciativas locais: a teoría territorial do desenvolvemento e os axentes 1.3 As cidades como espazo para o desenvolvemento: contornas innovadoras, cidades de servizos e redes de cidades
2. Modelos de planificación: conceptos	2.1 Metodoloxía e proceso xeral para o desenvolvemento da planificación estratéxica aplicado a contornas locais. A cadea de actividades empresariais 2.2 Planificación estratéxica de sistemas empresariais locais: plan director, plan estratéxico, plans operativos funcionais 2.3 Aspectos da análise externa: a contorna global e a contorna específica 2.4 Aspectos da análise interna: recursos e capacidades intangibles e tanxibles.
3. Ferramentas para a xeración e xestión de proxectos de desenvolvemento local e empresarial.	3.1 Metodoloxía para a xeración de ideas e proxectos: da análise ao deseño 3.2 Ferramentas de xestión de proxectos, planificación e control de tarefas en contornas complexas e multiprojecto 3.3 A oficina de proxectos
4. Fontes de información territoriais e empresariais	4.1 Fontes de información para a análise externa 4.2 Fontes de información para a análise interna 4.3 Ferramentas e recursos web e bases de datos empresariais
5. Metodoloxía para a planificación estratéxica territorial e empresarial	5.1 Estratexias empresariais: definición e tipoloxía 5.2 Sistema de trazabilidade análise-diagnóstico-deseño estratéxico para a actualización sistemática 5.3 Eixos Estratéxicos para o desenvolvemento de actividades empresariais. Aspectos xerais e específicos por agrupacións de cadeas empresariais 5.4 Instrumentos para a implantación e control
6. As cadeas de actividades empresariais como marco de referencia para a competitividade dos sistemas empresariais locais	6.1 Conceptualización de cadea de actividades empresariais vs. sectores 6.2 Tipoloxía de cadeas empresariais 6.3 Aspectos xerais e específicos para o desenvolvemento das cadeas empresariais dos sistemas empresariais locais
7. Fontes de financiamento e políticas públicas de apoio	7.1 Niveis de actuación das políticas públicas: UE, España, Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal e Galicia 7.2 Principais políticas públicas de apoio: iniciativas e programas 7.3 Aspectos operativos para a presentación de proxectos públicos (Iniciativas Interreg, Leader, proxectos para iniciativas estatais, proxectos para a comunidade autónoma de Galicia).

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	10	5	15
Estudo de casos/análises de situacións	10	2	12
Prácticas autónomas a través de TIC	6	0	6
Sesión maxistral	12	0	12
Traballos e proxectos	11	83	94

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	A cada sesión teórica se acompañará de exemplos prácticos para la discusión guiada en el aula
Estudo de casos/análises de situacións	Por cada tema se acompañará de casos prácticos completos para la aplicación del alumno guiada por el profesor
Prácticas autónomas a través de TIC	Práctica de sistemas de información
Sesión maxistral	Exposición de contenidos teóricos, mediante presentación y discusión en el aula

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición

Prácticas autónomas a través de TIC	Realizarase unha práctica guiada para o conxunto do grupo presente e posteriormente se monitorizará persoalmente a súa aplicación. No caso do estudo de casos, tamén se monitorizará para cada grupo de traballo a evolución e aplicación na resolución do caso. Realizarase tamén un seguimento individualizado para cada grupo de traballo no desenvolvemento dun proxecto, establecendo follas de control sistemático do avance
Estudo de casos/análises de situacións	Realizarase unha práctica guiada para o conxunto do grupo presente e posteriormente se monitorizará persoalmente a súa aplicación. No caso do estudo de casos, tamén se monitorizará para cada grupo de traballo a evolución e aplicación na resolución do caso. Realizarase tamén un seguimento individualizado para cada grupo de traballo no desenvolvemento dun proxecto, establecendo follas de control sistemático do avance
Probos	Descrición
Traballos e proxectos	

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Estudo de casos/análises de situacións	Aplicación dos conceptos teóricos a casos prácticos reais	30
Traballos e proxectos	Desenvolvemento dun proxecto integral en grupo	70

Outros comentarios sobre a Avaliación

<p>Na segunda convocatoria do mesmo ano académico, o alumno deberá defender o proxecto realizado polo seu grupo nunha proba individual de tipo oral.</p><link rel="" file-list="" href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_filelist.xml%22"><link rel="" themedata="" href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_themedata.thmx%22"><link rel="" colorschememapping="" href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_colorschememapping.xml%22"><!--[if gte mso 9]><xml><w:worddocument><w:view>Normal</w:view><w:zoom>0</w:zoom><w:trackmoves/><w:trackformatting/><w:hyphenationzone>21</w:hyphenationzone><w:punctuationkerning/><w:validateagainstschemas/><w:saveifxmlinvalid>>false</w:saveifxmlinvalid><w:ignoremixedcontent>>false</w:ignoremixedcontent><w:alwaysshowplaceholdertext>>false</w:alwaysshowplaceholdertext><w:donotpromoteqf/><w:lidthemeother>ES</w:lidthemeother><w:lidthemeasian>X-NONE</w:lidthemeasian><w:lidthemecomplexscript>X-NONE</w:lidthemecomplexscript><w:compatibility><w:breakwrappedtables/><w:snaptogridincell/><w:wraptextwithpunct/><w:useasianbreakrules/><w:dontgrowautofit/><w:splitpgbreakandparamark/><w:dontverticaligncellwithsp/><w:dontbreakconstrainedforcedtables/><w:dontverticalignintxbx/><w:word11kerningpairs/><w:cachedcolbalance/></w:compatibility><w:browserlevel>MicrosoftInternetExplorer4</w:browserlevel><m:mathpr><m:mathfont m:val=""Cambria" Math"/><m:brkbin m:val=""before"/"><m:brkbinsub m:val=""-"/"><m:smallfrac m:val=""off"/"><m:dispdef/>

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

```

<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;69&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; name=&quot;&quot;Medium&quot; Grid 3 Accent 6&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;70&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; name=&quot;&quot;Dark&quot; List Accent 6&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;71&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; name=&quot;&quot;Colorful&quot; Shading Accent 6&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;72&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; name=&quot;&quot;Colorful&quot; List Accent 6&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;73&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; name=&quot;&quot;Colorful&quot; Grid Accent 6&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;19&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Subtle&quot; Emphasis&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;21&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Intense&quot; Emphasis&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;31&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Subtle&quot; Reference&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;32&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Intense&quot; Reference&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;33&quot;&quot;
semihidden=&quot;&quot;false&quot;&quot;
&quot; unhidewhenused=&quot;&quot;false&quot;&quot; qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Book&quot; Title&quot;/>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;37&quot;&quot;
name=&quot;&quot;Bibliography&quot;/&quot;>
<w:lsdexception locked=&quot;&quot;false&quot;&quot; priority=&quot;&quot;39&quot;&quot;
qformat=&quot;&quot;true&quot;&quot; name=&quot;&quot;TOC&quot; Heading&quot;/>
</w:latentstyles>
</xml><![endif]--><style>
<!--[if gte mso 10]>
<style>
/* Style Definitions */
table.MsoNormalTable
{mso-style-name:&quot;Tabla normal&quot;;
mso-tstyle-rowband-size:0;
mso-tstyle-colband-size:0;
mso-style-noshow:yes;
mso-style-priority:99;
mso-style-qformat:yes;
mso-style-parent:&quot;&quot;;
mso-padding-alt:0pt 5.4pt 0pt 5.4pt;
mso-para-margin:0pt;
mso-para-margin-bottom:.0001pt;
mso-pagination:widow-orphan;
font-size:11.0pt;
font-family:&quot;Calibri&quot;,&quot;sans-serif&quot;;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:&quot;Times New Roman&quot;;
mso-fareast-theme-font:minor-fareast;

```

mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;}
</style><!--[endif]--><link rel="" file-list="" >
href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_filelist.xml%22
"><link rel="" themedata="" >
href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_themedata.th
mx%22"><link rel="" colorschememapping="" >
href="%22file:///C:%5CUsers%5Casu%5CAppData%5CLocal%5CTemp%5Cmshtmlclip1%5C01%5Cclip_colorschemem
apping.xml%22"><!--[if gte mso 9]><xml>
<w:worddocument>
<w:view>Normal</w:view>
<w:zoom>0</w:zoom>
<w:trackmoves/>
<w:trackformatting/>
<w:hyphenationzone>21</w:hyphenationzone>
<w:punctuationkerning/>
<w:validateagainstschemas/>
<w:saveifxmlinvalid>>false</w:saveifxmlinvalid>
<w:ignoremixedcontent>>false</w:ignoremixedcontent>
<w:alwaysshowplaceholdertext>>false</w:alwaysshowplaceholdertext>
<w:donotpromoteqf/>
<w:lidthemeother>ES</w:lidthemeother>
<w:lidthemeasian>X-NONE</w:lidthemeasian>
<w:lidthemecomplexscript>X-NONE</w:lidthemecomplexscript>
<w:compatibility>
<w:breakwrappedtables/>
<w:snaptogridincell/>
<w:wraptextwithpunct/>
<w:useasianbreakrules/>
<w:dontgrowautofit/>
<w:splitpgbreakandparamark/>
<w:dontvertaligncellwithsp/>
<w:dontbreakconstrainedforcedtables/>
<w:dontvertalignintxbx/>
<w:word11kerningpairs/>
<w:cachedcolbalance/>
</w:compatibility>
<w:browserlevel>MicrosoftInternetExplorer4</w:browserlevel>
<m:mathpr>
<m:mathfont m:val=""Cambria" Math"/>
<m:brkbin m:val=""before"/>
<m:brkbinsub m:val=""--"/>
<m:smallfrac m:val=""off"/>
<m:dispdef/>
<m:lmargin m:val=""0"/>
<m:rmargin m:val=""0"/>
<m:defjc m:val=""centerGroup"/>
<![endif]--><!--[if gte mso 9]--><xml>
<w:latentstyles deflockedstate="" defunhidewhenused="" defsemihidden=""
true="" defqformat="" false="" defpriority="" 99=""
latentstylecount="" 267="">
<w:lsdexception locked="" priority="" 0="" semihidden=""
unhidewhenused="" false="" qformat="" true="" name=""
normal="">
<w:lsdexception locked="" priority="" 9="" semihidden=""
unhidewhenused="" false="" qformat="" true="" name=""
heading="" 1="">
<w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
true="" name="" heading="" 2="">
<w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""

true="" name="" heading="" 3="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
 true="" name="" heading="" 4="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
 true="" name="" heading="" 5="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
 true="" name="" heading="" 6="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
 true="" name="" heading="" 7="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""
 true="" name="" heading="" 8="">
 <w:lsdexception locked="" false="" priority="" 9="" qformat=""

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFIA

- BASICA-

BO CAMPOS, EDUARDO (2006): *“Dirección estratégica: desenvolvementoda estratexia e análise de casos”*, ed. Pirámide.

BO CAMPOS, EDUARDO (2005): *Curso básico de economía de a empresa*, Pirámide.

GARCÍA, M. (2007): *“Perspectivas teóricas en desenvolvementolocal”*, Netbiblo. Co.

MARTÍNEZ, P. (2006): *“Desenvolvimento rural sostible”*, McGraw-Hill, Madrid.

PORTER, M. (1999): *“Ser competitivo: novas achegas e conclusións”*, ed. Deusto, Bilbao. (capítulo 7)

VAZQUEZ BARQUEIRO, A. (1999): *“Desenvolvimento, redes einnovación: leccións sobre desenvolvemento endógeno”*, ed. Pirámide (capítulos2, 5,6, 8, 10)

VÁZQUEZ BARQUEIRO, A. (2005): *“As novas forzas dodesenvolvimento”*. Antoni Bosch Editor, S.A. Barcelona.

- CONSULTA

ARDAN Directorio e Informe económico financeiro Consorcio da Zona Franca de Vigo e IGAPE (web www.ardan.es)

Base de datos Ardán Galicia (últimos años 2005 a 2008)

Base de Datos SABI- Completa información económico-financiera eanálisis de cocientes de 830.000 empresas españolas, 80.000 empresasportuguesas e 50.000 empresas galegas.

CÁRDENAS, F. (2007): *Planificación estratégica das cidades Planificaçõu estratégica dás cidades*.CD-ROM, Eixo atlántico do Noroeste Peninsular

CEBER (Central de Balances da Eurorregión) (2000): *“Resultados ePerspectivas das Empresas non Financeiras do Area Económica Galicia e Norte dePortugal”*, Consorcio da Zona Franca de Vigo.

CEBER (Central de Balances da Eurorregión) (2001): *“Os SistemasProdutivos da Eurorregión Galicia Norte de Portugal: diagnóstico e evolucióneconómica-financiera e competitiva”* Consorcio da Zona Franca de Vigo.

CIBRÁN FERRAZ, ALICERCE (2005): *Gestión financeira: teoría e casosprácticos*, 1ª Ed., Tórculo, Santiago.

CONTABILIDADE REXIONAL DE ESPAÑA. Base 1995 (CRE-95). SubdirecciónXeneral de Contas Nacionais.

FERNÁNDEZ-JARDON, C.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ GURRIARAN,J. E OUTROS (2001): *“Análisis estratégico do coñecemento en automoción”*. CEAGA

FIGUEROA DORREGO, P. e FERNÁNDEZ-JARDON, C. (1999): *“O factorhumano na empresa galega: diagnóstico e accións de mellora”*, Universidade deVigo.

GARCÍA DOCAMPO, M. (2007): *Perspectivas teóricas endesarrollo local*. Netbiblo. Coruña

GARCÍA PIZARRO, M. (2007): *“A planificación estratégica e a artedo bo goberno”*, Uniun Iberoamericana de Municipalistas.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET Ao. (VARIOS AÑVOS):*Monografías ForoCaixanova de Estratexias Empresariais: Reflexións sobre diagnósticoestratégico, factores crave, estratexias e actuacións das cadeas empresariaisde Galicia: “Cadea de actividades da Pesca e dos produtos derivados do Mar” Nº1, (Febreiro 2004); “Cadea de actividades de Turismo e Lecer” Nº 2,*

(Xuño2004); [Cadea de actividades de Construcción e Promoción Inmobiliaria] Nº3, (Xullo 2004); [Cadea de actividades de Têxtil, Confección e Moda] Nº 4,(Outubro 2004); [Cadea de actividades de Bens de equipo e Industria auxiliaron específica] Nº 5, (Xaneiro 2005); [Cadea de actividades de produtos daAgricultura e Ganadería] Nº 6, (Maio 2005); [Cadea de actividades deLogística e Transporte] Nº 7, (Setembro 2005); [Cadea da Madeira] Nº 8,(Febreiro 2006); [Cadea de Información, Cultura e Audiovisual] Nº 9, (Maio2006); [Cadea de Rocas Ornamentais] Nº 10, (Outubro 2006); [Cadea deQuímica-Farmacéutica] Nº 11, (Febreiro 2007); [Cadea de Comercio] Nº 12. (Abril2007); [Cadea de Enerxía] Nº 13 (setembro 2007); [Cadea de Construcción ereparación naval] Nº 14. (xaneiro 2008); [Cadea de medio ambiente] Nº 15 (maio2008); [Cadena de servizos intangibles a empresas e a outras organizacións] Nº16 (novembro 2008); [Cadea de Tecnoloxías da información e comunicación] Nº 17(febreiro 2009). Instituto de Desenvolvemento Caixanova

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET Ao. (varios años):Monografías ForoCaixanova de estratexias empresariais Innovación e internacionalización dasempresas galegas. [Agrupación empresarial Agro-Mar-Industria] (Marzo 2007);[Agrupación empresarial de Construcción e Materiais de Construcción] (xullo2007); [Agroupación turismo, lecer, cultura e relacionados] (decembro 2007);[Agrupación metal-mecánica (bens de equipo, construción naval, automoción eindustria auxiliar do metal en xeral] (setembro 2008). Instituto deDesenvolvemento Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2002): [VisiónEstratéxica do Sistema Empresarial de Vigo, 2001.] (2 vol.+CD) [Vol. I:Análisis estratéxico, diagnóstico e algunhas propostas] ; [Vol. II: Aspectoscomplementarios do análisis estratéxico. Cadeas empresariais relevantes].Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2004): PlanEstratéxico das Actividades de Carpintería e Mobiliario de Galicia. Documentode Síntesis, Cluster da Madeira de Galicia.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2006): [VisiónEstratéxica do Sistema Empresarial doÁ rea Metropolitana de Vigo. Evolución2000-2005 e Expectativas.]. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2007): [VisiónEstratéxica do Sistema Empresarial doÁ rea Metropolitana da Coruña .].Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; CABANELAS OMIL, P.; FIGUEROA DORREGO, P.;ESTEVEZ SUÁREZ, G.; FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2000): [A Internacionalización daPequeña e Mediana Empresa Galega: Análisis, Diagnóstico e PosiblesEstratexias]; Con sorcioda Zona Franca de Vigo.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E FERNÁNDEZ-JARDON,C. (2001): [A cadea empresarial dos produtos transformados do mar en Galicia:diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súa competitividade],Fundación Barrié da Maza)

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E FERNÁNDEZ-JARDON,C. (2001): [Turismo en Galicia: situación e expectativas] Working Papers nº 40;Fundación Barrié da Maza

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E GONZÁLEZ LOUREIRO,M. (2009): [Visión Estratéxica do Sistema Empresarial Privado de Ourense e oseu área de influencia]. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G. (1998): [A cadea empresarial da madeira en Galicia:diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súa competitividade],Fundación Barrié da Maza.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (1999): [A cadea empresarial damadera en Galicia: diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súacompetitividade], Mesas de Chapa e Taboleiro, Mesa de Carpintería, Mesa deMobiliario, Mesa de Explotación Forestal e Aserriou; Working Papers nº 10, 18,19 e 20; Fundación Barrié da Maza.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (2001): [Proceso do Cluster daMadeira de Galicia. Diagnóstico, selección de factores críticos, estratexias eaccións de mellora]; CIS-MADEIRA

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN,C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M E OUTROS (2000): [O cluster da madeira de Galiciacomo instrumento de integración e cooperación para a mellora competitiva] enRevista CIS-Madeira, nº 5 [2º semestre 2000, pp.6-24.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN,C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M E OUTROS (2005): Plan Estratéxico de Innovación deGalicia 2010 -Programas de Actuación-, Dirección Xeral de I+D, Xunta deGalicia.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M(2009): Plan Estratéxico Director dá transformación dá carne en Galicia.Fundación Centro Tecnolóxico dá Carne de Galicia.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, ME OUTROS (2004): "As actividades empresariais de carpintería e mobiliario de Galicia" en Revista CIS-Madeira, nº 13, pp.41-53. ISSN 1138-7726

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Comarca do Morrazo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Comarca do Salnés, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Mancomunidade do Área Intermunicipal de Vigo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

KOTLER, P. (1995): Dirección de mercadotecnia, Prentice-Hall.

KRUGMAN, P (2008): Fundamentos de economía. Ed.Reverté. Barcelona

MANKIW, N.G. (2004) Principios de Economía, McGraw-Hill, 3ª Ed.Madrid.

PÉREZ RAMÍREZ, B. (2000): "Desenvolvemento Local: manual de uso", ed. Esic, Madrid.

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ, F. (1999): "Manual de desenvolvemento local", Trea, Asturias.

TAMAMES, R. (2006): Diccionario de economía e finanzas, Alianza, 13ª Ed. Madrid, 2006.

-ALGUNHAS WEBS DE REFERENCIA -

